

En welk een sympathiek idee om Prof. Kuyper te verzoeken uit hun naam aan onze Koningin een grootsch geschenk aan te bieden.

Onder het lezen van zulke berichten voelt men; de banden tusschen Gereformeerd Zuid-Afrika en ons behooren stoviger en inniger te worden.

Onze pers kan daarbij uitnemende diensten verleen.

HEPP.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN.

Het recht van staking.

VI.

In de vorige artikelen is een exposé gegeven van hetgeen op het eerste christelijk-sociaal congres over het recht van werkstaking is verhandeld, en van de opvatting van Dr. Nederbragt, die het stakingsrecht ontkent.

De meening van Dr. Nederbragt is niet onbestreden gebleven.

Gelijk te verwachten was heeft „Patrimonium” deze beschouwing niet onbestreden gelaten, en in een drietal artikelen (in de Nos van 8 Dec. 1921, 15 Dec. 1921 en 5 Jan. '22) een uitvoerige kritiek op deze verwerping van het stakingsrecht geleverd. In die kritiek begint de heer Smeenk met op den voorgrond te stellen, dat hij er niet aan denkt de staking als het strijdmiddel der arbeiders te verhoorlijken. Van een staking uit politieke motieven wil hij niet weten. Zelfs zou hij, indien het mogelijk was alle geschillen door arbitrage op te lossen, de staking geheel en al veroordeelen. Met Dr. N. veroordeelt hij de staking, die met moedwillige contractbreuk gepaard gaat. Ook zou hij niet gaarne de leer prediken, dat staking met verbreking van een voor een bepaalden tijd aangegane contractuele verbintenis reeds geoorloofd is, wanneer de arbeiders noodgedwongen van den beginne af een te laag loon hebben aanvaard. Maar ondanks dat alles moet hij zich tegen de theorie van Dr. N. verklaren.

De voornaamste reden, waarom wij deze theorie verwerpen, is evenwel hierin gelegen, dat wij, waar het bepaalde contractuele verbintenissen geldt, in praktijk willen zien gebracht het woord der Schrift: „heeft hij” — d.i. de rechtvaardige, die op den berg des Heeren zal verkeerren — „gerworen tot zijne schade, evenwel verandert hij niet.” Is de contractuele termijn afgelopen, dan zijn o.i. de arbeiders vrij, om zelfs door het collectief neerleggen van den arbeid, — dat is door staken — betere voorwaarden te bedingen.

Verreweg de meeste arbeidscontracten — wij bedoelen nu niet de collectieve, maar de individuele overeenkomsten, — worden evenwel niet voor een bepaalden tijdsduur gesloten. Met de week, met den dag zelfs kunnen de partijen de overeenkomst doen eindigen of wijzigen. Hoe men nu ook de staking moge beschouwen, van „contractbreuk” kan men hier bij het collectief neerleggen van den arbeid niet spreken.

Bij de behandeling van de wet op het arbeidscontract in 1906, zijn in de Tweede Kamer interessante juridische beschouwingen geleverd over het begrip „staking”. Ook in menig geschrift werd daarover gehandeld. Maar theoretisch ontbreekt er aan onze uiteenzettingen en definities nog wel een en ander. Het groeiende leven der maatschappij, of wij men in casu: het scheefgroeiende leven, doet ons verschijnselen waarnemen, waartegenover de theoreticus of de jurist dikwijls verlegen staat, indien hij wil definiëren en beoordeelen. Dr. Nederbragt laat de belangrijke juridische vragen onbesproken. Hij geeft alleen zijn oordeel over de staking, met en zonder eigenlijke contractbreuk.

Practisch staat het zóó, dat noch de werkgevers, noch de arbeiders bij een staking denken aan een definitieve verbreking van den band. De arbeiders willen straks wel weer het werk bij de ondernemers opnemen, maar liefst tegen andere condities. Ook bij een uitsluiting willen de ondernemers wel weer de arbeiders in dienst nemen. Mits deze bereid zijn, om bepaalde voorwaarden te accepteren.

Dr. Nederbragt merkt ten aanzien van stakingen zonder contractbreuk, allereerst op, dat er van Christelijk standpunt beschouwd, geen enkele rechtsgrond te vinden is, waarop men betaling van loon zou mogen vorderen voor dagen, waarop men opzettelijk niet gewerkt heeft. De eisch van loonbetaling over stakingsdagen is z. i. geheel ongewettigd. Indien men dit aanvaardt, is, naar zijn meening, „ook de werkstaking zonder contractbreuk grootendeels prijs gegeven”.

Hier is een misverstand, geboren uit onbekendheid met de praktijk. Slechts zelden wordt in een groot conflict over de regeling der arbeidsvoorwaarden de eisch van loonbetaling over stakingsdagen gesteld. Dat met het als onrechtmatig erkennen van dezen eisch tevens de werkstaking zonder contractbreuk „grootendeels” zou worden prijsgegeven, is geheel onjuist. Zoals de praktijk leert.

Overigens kan o. i. niet worden volgehouden, dat het stellen van den bedoelden eisch steeds ongemotiveerd en onrechtmatig is. Bedoelt de staking loonsverhoging te verkrijgen, dan zijn ook wij geneigd om den eisch als onredelijk af te wijzen. Veelal zal hij in dat geval ook wel niet gesteld worden. Maar is de staking een verweer tegen loonsverhoging of tegen een onredelijke handeling van den werkgever, dan zijn er o. i. omstandigheden denkbaar, waarin de eisch niet onrechtmatig zou zijn. Veel hangt hier natuurlijk af van het oordeel,

dat over het geschil, hetwelk tot de staking aanleiding gaf, van Christelijk standpunt moet worden geveld.

Voorts betoogt hij, wat het recht van collectieve neerlegging van den arbeid betreft:

Er is — ook dr. Nederbragt zal dit toestemmen — vrijheid van contractsluiting. De arbeiders hebben het recht, om hun arbeid te weigeren, wanneer de werkgevers niet willen voldoen aan de voorwaarden, die zij stellen. Mits natuurlijk die voorwaarden billijk zijn. Dat dit recht toekomt aan den individueelen arbeider, wordt, zelfs door oud-liberale economen, uitdrukkelijk geleerd. Maar het spreekt toch van zelf, dat hetgeen geoorloofd is aan een arbeider, in principe ook geoorloofd is aan de collectiviteit. Wel zijn er hier eenige reserves te maken met het oog op groote algemeens belangen. Maar daarop komen wij in ander verband terug.

De individueele arbeider kan van zijn „recht” om den arbeid te weigeren, praktisch veelal geen gebruik maken. Eerst door het gemeenschappelijk optreden verkrijgt het in theorie erkende recht eenige praktische waarde. Maar dit is zeker geen reden, om het recht van gemeenschappelijk optreden te ontkennen.

Vervolgens beroept de heer Smeenk zich op de uitspraken van het tweede christelijk-sociaal congres, en legt er nog eens den nadruk op, dat de staking geen politiek maar alleen een economisch wapen mag zijn, en pas in het uiterste geval moet geproclameerd worden. Ook erkent hij de groote moreele en economische nadeelen, die aan een werkstaking verbonden zijn, maar waaraan evenzeer de werkgevers schuldig staan. Bovendien wijst hij er op, dat een staking, waarin de ondernemers plotseling overvallen worden, geen duurzaam voordeel opleveren, waarom hij het stellen van een „ultimatum”, van een behoorlijken opzegtermijn noodzakelijk acht. Doch alle bedenkingen tegen de staking verhinderen hem niet tegenover de nadeelen, die een staking met zich meebrengt, te stellen de voordeelen, die zij afwerpt voor de arbeidsverhoudingen en voor heel het sociale leven. Hij ziet eindelijk slechts een middel om de stakingen te verminderen of te voorkomen, en dat is de meerdere ontwikkeling van de organisaties. De toestand in de graphische vakken legt daarvan voldoende bewijs af.

Op een hoofdbezwaar van Dr. N. moet tenslotte nog ingegaan.

De mensch, zoo zegt deze, heeft het recht niet opzettelijk en slechts om eigen voordeel te behalen, door middel van anderers nadeel, arbeidskracht door niets doen, verloren te doen gaan. Daartegen voert de heer Smeenk aan:

Allereerst merken wij op, dat een staking nog volstrekt niet altijd ten gevolge heeft, dat de stakers „niets doen”. Wij hebben bij meer dan een conflict gezien, dat de stakers in een ander bedrijf arbeid verrichtten. Soms gaat men ook tijdens den duur van de staking, wel werk voor eigen rekening uitvoeren. Men „staakt” dan, terwijl men toch de arbeidskracht niet geheel laat verloren gaan. Dr. Nederbragt zal wel willen toestemmen, dat uit den „arbeidsplicht” nog volstrekt niet valt af te leiden, dat men dien plicht in loondienst moet vervullen en nog minder, dat men hem vervullen moet in den dienst van een of meer bepaalde werkgevers.

Maar wij willen niet op een dergelijke exceptie pleiten. Wij stemmen grif toe, dat men herhaaldelijk „niets doet” en dus arbeidskracht niet aanwendt. Daarmede is evenwel de staking nog niet geoordeeld.

Wij aanvaarden den „arbeidsplicht”, die voortvleit uit het Goddelijk gebod. Daarom keuren ook wij de begeerte naar een „renteniersbestaan” af. Men moet arbeiden, zoolang men kan. Dat behoort natuurlijk niet altoos arbeid in stoffelijke zin te zijn. Menig „rentenier” of „gepensioneerde” verricht nuttigen geestelijken arbeid. Maar een leven van niets-doen is, zelfs voor ouden van dagen, die nog over de noodige lichamelijke en geestelijke kracht beschikken, bodenkijk. En te gaan „rentenieren” op vrij jeugdigen leeftijd, achten wij bepaald ongeoorloofd.

Maar die „arbeidsplicht” kan in conflict komen met andere plichten. Zoo met den plicht, om te werken voor rechtvaardige en billijke regelingen op het terrein van den arbeid. Met den plicht, om te ijveren voor een behoorlijk loon, waarvan men de zijnen met „God en met eere” kan onderhouden. Een „conflict van plichten” is er in dit aardse leven telkens weer. Wat het zwaarste is, moet dan ook het zwaarste wegen. De eene plicht moet voor den anderen wijken.

Het is ook volkomen onjuist, om te meenen, dat men bij een staking slechts eigen voordeel wil bereik endoor middel van anderers nadeel. Vooreerst gaat het daarbij herhaaldelijk niet alleen om zuiver persoonlijk voordeel. Het gebeurt meermalen, dat gestaakt wordt met het oog op de belangen van andere groepen, dan waartoe de meerderheid van de stakers behoort. Maar wat hier alles aldoet is, dat men staken kan in de overtuiging, dat de regeling der arbeidsvoorwaarden, die men begeert, in het belang is van alle bij het bedrijf betrokkenen. Goede arbeidsvoorwaarden zijn ten slotte ook in het belang van de werkgevers en van de derden, die men met den collectieven naam van „de gemeenschap” zou kunnen aanduiden. Herhaaldelijk bleek een regeling, die eerst als vrucht van een staking werd verkregen, niet in het nadeel van het bedrijf.

Met den eisch, dat niet gestaakt worde door hen, die door de overheid krachtens haar soevereiniteit eenzijdig werd belast met een bepaalde taak, gaat „Patrimonium” accoord. Een staking van politiebeambten is niet te verdedigen. Ook niet van verpleegsters, dokters etc., waardoor het leven van individuen in gevaar wordt gebracht. Ook ten aanzien van het groote verkeerswezen, waarbij op het spel staat de voedselvoorziening der bevolking, zijn dezelfde reserves in acht te nemen. De christelijke vakbeweging staat dan ook in het algemeen op dit standpunt, dat het personeel in publieken dienst het wapen van de werkstaking niet mag hanteeren.

De slotconclusie is:

Wij handhaven, ook wat de werkstaking aangaat, de vrijheid van den arbeidenden stand, al voegen wij daaraan onmiddellijk toe, dat ook deze vrijheid niet absoluut is.

K. D.

WIJSBEGEERTE.

In de school der wijsbegeerte.

Conclusies.

Wij zijn nu genaderd tot het punt, waar wij uit onze filosofische „lessen” eenige conclusies mogen trekken, in verband met het doel, dat wij ons in het begin hebben gesteld.

Dit doel was: een inzicht te geven in de beteekenis van de wijsbegeerte voor onzen christelijken levensstrijd, positief tot opbouw van onze wereld- en levensbeschouwing, negatief tot afweer van wat in de geesteswereld tegenover ons christendom vijandig staat.

Wij kozen daartoe den historischen weg. Er zijn ook andere wegen.

Om een denkbeeld te geven van het begrip en de taak van de wijsbegeerte kan men den gewonen weg kiezen van de „Inleiding in de wijsbegeerte”, waarvan Paulsen en Jerusalem ons voorbeeldige proeven hebben gegeven. In zulk een inleiding worden theoretisch het kernbegrip en de samenstellende elementen van de wijsbegeerte als wetenschappelijk vak in oogenschouw genomen, en verder systematisch de voornaamste richtingen en stelsels geordend en gekarakteriseerd.

De geschiedkundige weg leek ons, voor ons doel, echter de meest geschikte.

Ook bij het volgen van den ontwikkelingsgang der wijsbegeerte wordt onze geest ingeleid in het begrip en het wezen van deze eigensoortige wetenschap, en bovendien worden wij bepaald bij den ernst van dit vak als product van een geestesworsteling om het bezit van de waarheid. Weliswaar heeft iedere wetenschap het doel om de waarheid te veroveren, maar in de wijsbegeerte strekt, gelijk wij gezien hebben, niet slechts het verstand, maar de geheele ziel van den mensch, zich uit naar de hoogste geestesgoederen. De wijsbegeerte is het minst van alle vakken een z.g. neutraal of objectief, vak. Ze is het naast verwant aan religie, en staat daarom, in haar afwijkende motieven en daden, het felst antithetisch tegenover de religie.

Dit is ons gebleken bij de schetsing van de Grieksche wijsbegeerte, die zich duidelijk aandienende als plaatsvervangster van den verwelkten mythologischen godsdienst.

Nog sterker kwam dit uit, waar de botsing tusschen de Hellenistische en Christelijke wereldbeschouwing plaats greep.

En nadat, in de Middeleeuwen, tijdelijk het geesteszwaard van de ongelovige wijsbegeerte scheen te rusten, ontstond, tegelijk met de Hervorming, een nieuwe tegenstelling, die bij het langzaam, maar allengs machtig, veelzijdig, opbloeien der cultuur, steeds meer het karakter van onverzoenlijke vijandschap vertoonde.

Het is waar, dat deze vijandschap van den kant der filosofie niet altijd bewust tot uiting kwam.

Zondert men Spinoza uit, dan moet erkend, dat de nieuwe wijsbegeerte van het begin af een „beleeft” houding tegenover het christendom heeft aangenomen en zelfs telkens het opzet heeft getoond aan de christelijke waarheden een redelijken grondslag te geven.

Maar de geschiedenis heeft, ook ten opzichte van de wijsbegeerte, de waarheid van de Schrift, dat de natuurlijke mensch niet begrijpt de dingen, die des Geestes Gods zijn, en dat het bedenken des vleesches vijandschap is tegen God, dramatisch in het licht gesteld.

Menigmaal ligt die vijandschap bij den mensch in het onbewuste.

Wij hebben het vooral gezien bij een zoo voorname figuur als Kant, dat de wijsgeer tegenover de christelijke religie met de edelste strevingen werkzaam kan zijn, maar tevens dat de natuurlijke vijandschap in haar edelsten vorm het gevaarlijkst karakter draagt.

Juist door de kritiek van dezen denkmeester is de wijsbegeerte overgegaan in het modern stadium, waarin zij nog heden verkeert, en aan de moderne wijsbegeerte is het onweersprekelijk duidelijk geworden, dat het denken, hetwelk niet uit-

gaat van baring, z zich tensi Het ma de groote nument v de idealis de filosof wijsheidse haar bliu Ja, laat ons den l derne wij Wij, chn te beoore naar spec Onverbu tusschen zegen, d Christus maar de gij behoort in de we Het bel bedoeling wording t maar de de vleesc met haar Deze S hoofdwaa beschouw melijk: h de zonde Wie zif fondamen aard in overigens die ook Van di de moder terende t Kant o rede, een Kant is aarde ge eeuwiges Ook sp in den m van moec nit ook t Christu beeld, da lijke zelf Hegel l leer van den rede dom dan Over S redelooze spreken. En ool school, d de kenn maar al De ide theistisch die louter de openb mensch, theologie trisch (d Ook dwaze d Eucken wijsgeeri het dicht lingsdenk Gods, hi wereld b gie is te gaat on liche” (schoone De idee hem niet Hij gaat lutheid. Maar in een a staan vo dingen, c onrustig Kan geestesle antwoc Niet n neer wij grondwa Het is dat zij r lisme he zij weer tioneele eerbiedig en, in l weer zij zintuigel Maar